ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ НА ПРИКЛАДІ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

FORMATION OF THE MONITORING SYSTEM OF ECONOMIC SECURITY OF THE REGION ON THE EXAMPLE OF DNIPROPETROVSK REGION

УДК. 332.133.:338.242

<https://doi.org/10.32843/bses.56-14>

Федулова С.О.

д.е.н., доцент,
професор кафедри підприємництва,
організації виробництва
та теоретичної і прикладної економіки

Овчаренко О.В.

к.е.н., доцент кафедри підприємництва,
організації виробництва
та теоретичної і прикладної економіки

Науменко Н.Ю.

к.т.н., доцент,
доцент кафедри підприємництва,
організації виробництва
та теоретичної і прикладної економіки
ДВНЗ «Український державний
хіміко-технологічний університет»

Fedulova Svitlana

Ovcharenko Olga

Naumenko Nataliia

Ukrainian State University
of Chemical Technology

У статті розглянуто шляхи формування системи моніторингу економічної безпеки регіону. Дослідження виконано на прикладі Дніпропетровської області. Запропоновано розуміння моніторингу економічної безпеки регіону та визначено його етапи, цілі і завдання. Визначено об'єкти та суб'єкти процесу моніторингу. У межах цього дослідження запропоновані підходи до оцінки поточного стану економічної безпеки регіону та етапи діагностики економічної безпеки регіону. У статті наводиться опис результатів комплексної діагностики стану економічної безпеки Дніпропетровської області станом на 2017 рік. На основі отриманої інформації у статті запропоновано схему прийняття управлінських рішень органами регіональної влади щодо нейтралізації дії загроз. З метою розвитку моніторингу економічної безпеки регіону запропоновано здійснювати низку його нових напрямів.

Ключові слова: моніторинг, економічна безпека регіону, діагностика, прогнозування стану економічної безпеки, загрози, управлінські рішення.

В статье рассмотрены пути формирования системы мониторинга эконо-

номической безопасности региона. Исследование выполнено на примере Днепропетровской области. Предложено понимание мониторинга экономической безопасности региона и определены его этапы, цели и задачи. Определены объекты и субъекты процесса мониторинга. В рамках исследования предложены подходы к оценке текущего состояния экономической безопасности региона и этапы диагностики экономической безопасности региона. В статье подается описание результатов комплексной диагностики состояния экономической безопасности Днепропетровской области по состоянию на 2017 год. На основе полученной информации в статье предлагается схема принятия управленческих решений органами региональной власти по нейтрализации действия угроз. С целью развития мониторинга экономической безопасности региона предложено осуществлять ряд его новых направлений.

Ключевые слова: мониторинг, экономическая безопасность региона, диагностика, прогнозирование состояния экономической безопасности, угрозы, управленческие решения.

The ways of forming a system of monitoring the economic security of the region has been considered in the article. The economic security of the region is an important condition for the development of all levels of the socio-economic system within the territory. This is expressed in ensuring the stability of the regional system within the indicators of economic security. Therefore, the system of economic security must be integrated into the system of regional governance. The study was performed on the example of Dnipropetrovsk region. The analysis of normative-legal documents showed that at present the system of monitoring economic security in the region has not been created. The analysis of the situation shows that the institutional environment for ensuring the economic security of Ukraine's regions is currently in its infancy. The legal framework for monitoring the economic security of regions is imperfect. An understanding of monitoring the economic security of the region has been offered in the article and has been identified its stages, goals and objectives. Objects and subjects of the monitoring process have been identified. Within the limits of the given research approaches to an estimation of a current condition of economic safety of region and stages of diagnostics of economic safety of region are offered. The article describes the results of a comprehensive diagnosis of the state of economic security of the Dnipropetrovsk region as of 2017. Based on the information obtained, a scheme for making management decisions by regional authorities to neutralize the effects of threats has been proposed in the article. The results of diagnostics of the state of economic security of Dnipropetrovsk region allow us to draw the following conclusions that it is necessary to build a system for monitoring the state of economic security of the region; it is necessary to develop a comprehensive mechanism to ensure the economic security of the region; it is necessary to coordinate the Development Strategy of the region and targeted development programs with the results of monitoring and diagnosing the state of economic security of the region. In order to develop monitoring of economic security of the region, it is proposed to implement a number of new areas.

Key words: monitoring, economic security of the region, diagnostics, forecasting of the state of economic security, threats, management decisions.

Постановка проблеми. Економічна безпека регіону є важливою умовою для розвитку всіх рівнів соціально-економічної системи в межах території. Це виражається в забезпеченні стійкості регіональної системи в межах індикаторів економічної безпеки. Тому система економічної безпеки повинна бути інтегрована в систему управління регіоном. Економічний аналіз, ефективну діагностику і моніторинг можна вважати дієвим методом управління економічною безпекою регіону і ключовим елементом системи забезпечення економічної безпеки регіону.

Аналіз ситуації показує, що інституційне середовище забезпечення економічної безпеки регіонів

Україні нині знаходиться на стадії становлення. Нормативно-правова база системи моніторингу економічної безпеки регіонів є недосконалою.

Деякі аспекти моніторингу системи економічної безпеки регіону прописані в Постанові Кабінету Міністрів України від 20.12.2017 р. № 1029 «Деякі питання удосконалення системи моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики», яка затверджує порядок і методику проведення розрахунку індексу конкурентоспроможності регіонів, порядок і методику проведення розрахунку індексу регіонального людського розвитку.

Для формування системи моніторингу було вибрано Дніпропетровську область як один із регі-

онів-лідерів за усіма основними макроекономічними показниками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Суттєвий внесок в розроблення методологічних основ теорії економічної безпеки регіону та її моніторингу внесли такі українські і зарубіжні вчені, як А.І. Сухоруков, Ю.М. Харазішвілі, І.В. Заблудська, А.М. Гуменюк, Я.А. Жаліло, Л.І. Абалкін, А.Б. Чимітова та Е.А. Микульчинова, С. Murdoch, Н. Maull та ін. З конкретизації основних положень підходів до розуміння економічної безпеки регіону зрозуміло, що більшість дослідників припускають під цим поняттям стабільний, стійкий розвиток, розширене відтворення та захищення національних (регіональних) інтересів.

Аналіз нормативно-правових документів показав, що досі не було створено систему моніторингу економічної безпеки в регіоні. Основним документом, який дозволяє здійснювати планування регіонального розвитку на середньострокову перспективу і виступає основою для цільових регіональних і місцевих програм розвитку, є Стратегія розвитку Дніпропетровської області на період до 2020 року. Стратегія позиціонується як плановий документ найвищого рівня в регіоні.

На жаль, у Стратегії не йдеться про забезпечення економічної безпеки регіону, хоча, на наш погляд, розрахунок основних планових показників розвитку регіону повинен базуватися саме на розрахунку індикаторів економічної безпеки.

Основними стратегічними цілями, визначеними в документі, є зменшення економічних дисбалансів, розвиток сільських територій, екологічна та енергетична безпека та розвиток людського капіталу. Однак, як показав розрахунок стану економічної безпеки Дніпропетровської області, критичне становище спостерігається у демографічній, інноваційній та інвестиційній сферах.

Важливим моментом у Стратегії, на наш погляд, є визнання необхідності створення системи моніторингу досягнення стратегічних цілей, яка повинна вміщувати: орган з моніторингу; документ (Положення) про систему моніторингу виконання Стратегії; систему індикаторів (результатів) упровадження Стратегії (кількісних та якісних).

Постановка завдання. Метою статті є визначення шляхів формування системи моніторингу економічної безпеки регіону на прикладі Дніпропетровської області.

Виклад основного матеріалу дослідження.

На основі запропонованої системи моніторингу в Стратегії розвитку Дніпропетровської області до 2020 року нами пропонується впровадження системи моніторингу економічної безпеки Дніпропетровської області.

У документі (Положенні) про систему моніторингу необхідно передбачити такі концептуальні засади.

Під моніторингом економічної безпеки регіону пропонується розуміти процес безперервного контролю індикаторів економічної безпеки регіону, що включає збір інформації, аналіз динаміки показників, виявлення тенденцій подальшого розвитку і прогнозування загроз.

Основними вимогами до системи моніторингу економічної безпеки регіону мають бути: достовірність, оперативність, систематичність і комплексність [1; 2; 3].

Система моніторингу повинна базуватися на науковому підході, який включає в себе: комплексно-системний аналіз, планування і прогнозування, економіко-математичне моделювання і сучасні інформаційні технології, ефективну систему контролю.

Об'єктами моніторингу виступають економічні, екологічні і соціальні процеси в регіоні, що мають кількісні і якісні характеристики, перебувають у взаємозв'язку і взаємодії.

Основними цілями системи моніторингу економічної безпеки регіону мають бути:

- забезпечення органів регіонального управління достовірною, своєчасною і повною інформацією про стан економічної безпеки регіону;
- своєчасне виявлення тенденцій в різних аспектах економічної безпеки, оцінка їхнього можливого впливу на результати соціально-економічного розвитку регіону;
- контроль за станом загроз економічної безпеки регіону;
- інформаційна взаємодія всіх органів влади;
- підвищення ефективності управління сталим розвитком регіону;
- підвищення конкурентоспроможності економічної системи регіону.

Основними завданнями функціонування системи моніторингу економічної безпеки регіону є:

- розроблення індикаторів економічної безпеки та визначення їх порогових значень;
- збір та аналіз статистичних даних;
- оцінка поточного стану економічної безпеки регіону;
- виявлення загроз та можливостей для економіки регіону;
- прогнозування стану економічної безпеки регіону;
- своєчасне надання інформації органам регіонального управління.

Основними функціями системи моніторингу виступають:

- систематичне обстеження стану системи з метою діагностики рівня її економічної безпеки;
- виявлення переліку викликів і загроз на різних рівнях і в різних підсистемах системи економічної безпеки;
- формування та актуалізація системи індикаторів та їхніх порогових значень;

- аналіз динаміки показників економічної безпеки та їхньої взаємодії;
- порівняльний аналіз рівнів економічної безпеки господарюючих суб'єктів;
- розроблення пропозицій щодо оптимізації управління системою економічної безпеки.

Основними принципами моніторингу економічної безпеки регіону є: системність, економічність, тотожність, цілеспрямованість, єдність господарства регіону як об'єкту спостереження, комплексність.

Здійснення процесу моніторингу економічної безпеки регіону передбачає декілька етапів (рис. 1).

1. Постановка завдання моніторингу, визначення технічних засобів діагностики і вимоги до них.

Реалізація цього етапу відноситься до компетенції органів регіональної виконавчої влади, науково-дослідних інститутів, експертів із питань економічної безпеки регіону.

Завданням моніторингу економічної безпеки регіону є оцінка поточного стану економічної безпеки для розроблення і реалізації регіональної політики в сфері економічного розвитку регіону, мінімізації впливу загроз, забезпечення органів

регіональної влади актуальною, достовірною і регулярно оновлюваною інформацією.

2. Розроблення системи індикаторів економічної безпеки регіону та визначення їхніх порогових значень.

Основними вимогами до індикаторів економічної безпеки регіону є:

- відповідність регіональним інтересам;
- відповідність стратегічним цілям розвитку регіону в розрізі Стратегії розвитку регіону;
- повинні кількісно відображати загрози економічній безпеці регіону;
- мати високу ступінь чутливості і мінливості, щоб мати змогу попередити органи регіональної влади про можливі небезпеки у зв'язку зі зміною зовнішніх і внутрішніх чинників в регіоні;
- повинні створювати цілісну систему.

Важливим завданням на цьому етапі також є визначення порогових значень індикаторів, які визначають межі безпечного існування системи. Порогові значення є одним з ключових елементів моніторингу і управління економічною безпекою регіону.

Реалізація цього етапу відноситься до компетенції органів регіональної виконавчої влади,

Рис. 1. Етапи та суб'єкти процесу моніторингу економічної безпеки Дніпропетровської області

Джерело: авторська розробка

науково-дослідних інститутів, експертів з питань економічної безпеки регіону.

Під час розроблення порогових значень економічної безпеки виникають проблеми, пов'язані з їх обґрунтуванням. Для вирішення цієї проблеми можуть використовуватися як кількісні методи, так і якісні, за відсутності необхідної статистики. Також доцільно використовувати експертні методи або метод аналогій, який полягає в тому, щоб порівнювати використанні порогові показники з аналогічними, що використовуються у світовій практиці.

Під час розроблення регіональної системи індикаторів економічної безпеки, а також їх порогових значень автором було інтегровано досвід як вітчизняних, так і закордонних дослідників.

Безпосередньо для розрахунку інтегрального показника Дніпропетровської області використовувалися такі показники з пороговими значеннями, як:

- 1) інвестиційна безпека:
 - відношення обсягу капітальних інвестицій до ВРП (порогове значення 25%);
- 2) інноваційна безпека:
 - відношення обсягу фінансування НТР за рахунок усіх джерел до ВРП (порогове значення 2%);
- 3) фінансова безпека:
 - показник власної фінансової забезпеченості (порогове значення 0,5);
- 4) зовнішньоторговельна безпека:
 - відношення обсягу експорту до обсягу імпорту (порогове значення 2);
 - відношення обсягу імпорту до ВРП (порогове значення 0,3);
- 5) соціальна безпека:
 - рівень безробіття (порогове значення 4%);
 - відношення середньодушового доходу до прожиткового мінімуму (порогове значення 5);
 - загальний рівень злочинності (порогове значення 0,016);
 - частка населення з доходами нижче прожиткового мінімуму (порогове значення 7%);
- 6) демографічна безпека:
 - відношення кількості народжених до кількості померлих за певний період часу (порогове значення 1);
 - відтворення населення (порогове значення 2, 3);
- 7) макроекономічна безпека:
 - відношення середньодушового ВРП регіону до середньодушового ВРП по Україні (порогове значення 1);
 - індекс промислового виробництва (порогове значення 105);
 - індекс сільськогосподарської продукції (порогове значення 105);
 - індекс фізичного обсягу ВРП (порогове значення 103)
 - стан тіньової економіки (порогове значення 50).

3. Збір та аналіз статистичних даних.

На цьому етапі вирішується завдання отримання з вихідних даних структурованої інформації.

Реалізація цього етапу повинна відноситися до компетенції органів регіональної виконавчої влади, органів статистики.

Основними вимогами до джерел інформації є надійність, достовірність, офіційність, відкритість. Переважно джерелом інформації є Державна служба статистики або Головне управління статистики в Дніпропетровській області.

Для оперативного аналізу даних необхідно визначити періоди надання інформації (наприклад, один раз в місяць або день).

4. Здійснення діагностики стану економічної безпеки регіону.

Під час діагностики та аналізу економічної безпеки здійснюється оцінка ступеня досягнення поставлених соціально-економічних цілей і задач, а також ступеня відповідності фактичних значень індикаторів нормативним (пороговим) значенням, виявляються відхилення і аналізуються причини, що їх викликали. Діагностика є основою під час прийняття управлінських рішень щодо економічної безпеки регіону.

Процес діагностики пропонується здійснювати в три етапи (рис. 2):

- 1 етап – оцінка поточного стану економічної безпеки регіону;
- 2 етап – прогнозування стану економічної безпеки регіону;
- 3 етап – виявлення загроз та можливостей для економіки регіону.

Для кожного етапу запропоновано як інструментарій здійснення оцінки використовувати певні економіко-математичні методи і підходи, які дозволяють всебічно і глибоко проаналізувати стан економічної безпеки регіону.

Оцінка поточного стану економічної безпеки регіону. Реалізація цього етапу відноситься до компетенції органу моніторингу економічної безпеки регіону, який знаходиться у складі органів регіональної виконавчої влади.

У межах цього дослідження запропоновані такі підходи до оцінки поточного стану економічної безпеки регіону:

- комплексний кластерний аналіз, який дозволяє оцінити стан економічної безпеки регіону порівняно з іншими регіонами України;
- оцінка стану економічної безпеки регіону з використанням методів нечіткої логіки, який дозволяє оцінювати як загальний стан економічної безпеки регіону, так і за її окремими складниками;
- оцінка економічної безпеки регіону, яка базується на результативному підході, а саме аналізі ВРП, і наступне віднесення регіону до однієї з груп: лідерів, середняків або депресивних регіонів.

Прогнозування стану економічної безпеки регіону. На цьому етапі вирішується завдання прогнозування стану економічної безпеки регіону, а також здійснюється аналіз закономірностей, які були виявлені в результаті моніторингу (взаємозв'язки індикаторів, їх розбалансованість, тощо).

Реалізація цього етапу відноситься до компетенції органу моніторингу економічної безпеки регіону.

Прогнозування дає можливість оцінити перспективи соціально-економічного розвитку регіону, виявляти тенденції і потенційні загрози. Необхідність прогнозування обумовлена необхідністю прийняття управлінських рішень в умовах невизначеності.

Ключовою вимогою до вибору методу прогнозування є його достовірність у поєднанні з оперативністю і простотою реалізації.

Прогнозування стану економічної безпеки регіону в межах цього дослідження пропонується здійснювати на основі результативного підходу, а саме використовувати показник ВРП на душу населення, який є основним, що характеризує стан і тенденцію розвитку економіки регіону.

Прогнозування пропонується здійснювати двома різними методами: на основі побудови трендової моделі, яка дозволить оцінити тенденцію зміни показника ВРП на душу населення, а також використовуючи виробничу функцію Кобба-Дугласа і модель економічного зростання Солоу, які дозволять виявити тенденцію економічного розвитку регіону з урахуванням факторів, які безпосередньо на нього впливають, а саме: капіталу, трудових ресурсів і впливу науково-технологічного прогресу [4].

Виявлення загроз та можливостей для економіки регіону. Реалізація цього етапу відноситься безпосередньо до компетенції органу моніторингу економічної безпеки регіону, який знаходиться у складі органів регіональної виконавчої влади.

Рис. 2. Етапи діагностики економічної безпеки регіону

Джерело: авторська розробка

У межах дослідження запропоновано здійснювати SWOT-аналіз на основі попередньої оцінки стану економічної безпеки регіону та прогнозування його розвитку, який дозволяє виявити загрози та можливості для економічного розвитку регіону. Для більш детальної оцінки рівня загроз економічній безпеці регіону пропонується використовувати методичний підхід, який базується на експертних оцінках. А саме загрози ранжуються за сферами виникнення, в межах кожної групи для кожної загрози визначено її ваговий коефіцієнт. На підставі оцінок кожної групи загроз здійснюється інтегральна оцінка рівня загроз економічній безпеці регіону.

Результати діагностики економічної безпеки Дніпропетровської області на основі різних методів оцінки наведено в таблиці 1.

Результати діагностики виявили низку проблем, які мають бути вирішені органами регіональної влади.

5. Своєчасне надання достовірної інформації органам регіонального управління.

Реалізація цього етапу моніторингу повинна відноситися до компетенції органу моніторингу економічної безпеки регіону.

Основними вимогами на цьому етапі є: своєчасність; достовірність; результативність; повнота.

На основі отриманої інформації органи регіональної влади приймають управлінські рішення щодо нейтралізації дії загроз або зменшення їх впливу на економіку регіону (рис. 3).

Отже, процес моніторингу включає в себе два напрями [5]:

- оцінка поточного стану економічної безпеки регіону з метою оперативного реагування на виникаючі загрози;

- прогнозування основних показників економічної безпеки регіону для планування і вироблення основних стратегічних цілей розвитку економіки регіону.

З метою розвитку системи моніторингу економічної безпеки регіону запропоновано низку додаткових напрямів:

- окрім періодичного комплексного моніторингу стану економічної безпеки регіону, доцільно паралельно проводити експрес-моніторинг з використанням невеликої кількості ключових індикаторів економічної безпеки регіону (валовий регіональний продукт на душу населення, темп його росту, рівень зайнятості, стан забруднення навколишнього середовища, ступень диференціації доходів населення та ін.);

- здійснення зовнішньої незалежної оцінки стану економічної безпеки регіону. Виходячи з міжнародного досвіду, на рівні регіону її може здійснювати відповідна структура при обласній раді, а внутрішня оцінка здійснюється структурними підрозділами обласної державної адміністрації;

- оцінювання зв'язку цілей регіональних програм (інструментів економічної безпеки регіону) з цілями економічної безпеки регіону, з використанням при цьому експертних оцінок.

Таблиця 1

**Результати комплексної діагностики стану економічної безпеки
Дніпропетровської області станом на 2017 рік**

Етап	Інструментарій	Результат
Оцінка поточного стану економічної безпеки	комплексний кластерний аналіз	За показниками: ВРП на душу населення; наявний дохід у розрахунку на одну особу; капітальні інвестиції на одну особу; обсяг реалізованої промислової продукції на одну особу; коефіцієнт зайнятості населення регіонів – <i>регіон-лідер в межах України</i> .
	методи нечіткої логіки	Загальна оцінка: рівень економічної безпеки – низький (<i>у порівнянні з розвинутими країнами</i>). Кризовий рівень в демографічній сфері і сфері інновацій, низький рівень в соціальній, інвестиційній та зовнішньоекономічній сферах
	результативний підхід	Відноситься до регіонів-лідерів за рівнем ВРП на душу населення
Прогнозування стану економічної безпеки	Виробнича функція Кобба-Дугласа	-
	трендові моделі	Результати прогнозування індексу ВРП на душу населення показали його негативну динаміку – темп зростання має від'ємне значення (-2,6%); Результати прогнозування індексів впливаючих факторів: – індекс капітальних інвестицій: +4,5%; – індекс кількості зайнятих – 3,5%; – індекс ВДВ переробної промисловості – 4,1%; – індекс регіональних обсягів зовнішньої торгівлі товарами – експорту –10,0%
Виявлення загроз та можливостей для економіки регіону	експертні методи	За результатами здійсненої оцінки рівня загроз Дніпропетровська область увійшла до групи регіонів з середнім рівнем загроз серед регіонів України.

Рис. 3. Схема прийняття управлінських рішень органами регіональної влади щодо нейтралізації дії загроз

Джерело: авторська розробка

Також існує необхідність у підготовці та оприлюдненні моніторингових звітів щодо стану економічної безпеки органами регіональної влади. Моніторингові звіти повинні бути відкритими документами й використовуватися для уточнення завдань та бюджетних програм області на наступний за звітним бюджетний рік.

Обласна державна адміністрація визначає форму моніторингового звіту, відповідального за його підготовку та строки подання згідно з власними повноваженнями і структурою.

Висновки з проведеного дослідження. Результати діагностики стану економічної безпеки Дніпропетровської області дають змогу зробити такі висновки:

- 1) необхідно побудувати систему моніторингу стану економічної безпеки регіону;
- 2) необхідно розробити комплексний механізм забезпечення економічної безпеки регіону;
- 3) необхідне узгодження Стратегії розвитку регіону і цільових програм розвитку з результатами моніторингу і діагностики стану економічної безпеки регіону.

З метою розвитку моніторингу економічної безпеки регіону пропонується здійснювати низку його нових напрямів:

– окрім періодичного комплексного моніторингу стану економічної безпеки регіону, доцільно паралельно проводити експрес-моніторинг з використанням невеликої кількості ключових індикаторів економічної безпеки регіону (валовий регіональний продукт на душу населення, темп його росту, рівень зайнятості, стан забруднення навколишнього середовища, ступень диференціації доходів населення та ін.);

– здійснення зовнішньої незалежної оцінки стану економічної безпеки регіону. На рівні регіону її може здійснювати відповідна структура при обласній раді. Внутрішня оцінка здійснюється структурними підрозділами обласної державної адміністрації;

– оцінювання зв'язку цілей регіональних програм (інструментів економічної безпеки регіону) з цілями економічної безпеки регіону, з використанням при цьому експертних оцінок.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Преображенська О.С. Методичне забезпечення аналізу безпеки розвитку регіону. *Проблеми економіки*. 2014. № 4. С. 241–248.
2. Ткач В.О. Економічна безпека регіонів. *Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво»*. 2009. № 5. С. 153–160.
3. Митяков Е.С. Развитие методологии и инструментов мониторинга экономической безопасности регионов России: дис. ... д-ра эконом. наук: 08.00.05 / Е.С. Митяков; Нижний Новгород, 2018. 281 с.
4. Овчаренко О.В., Дубницький В.І. Економічне зростання як визначальний фактор економічної безпеки регіону: застосування моделі Солоу. *Східна Європа: Економіка, бізнес та управління*. 2019. № 3 (20). С. 12–19. URL: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/20-2019-ukr> (дата звернення: 03.09.2020).
5. Милованова Е.А., Асланов Д.И., Голубова М.И. Оценка уровня экономической безопасности региональный социально-экономический систем. *УЭК*. 2017. № 1 (95). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/otsenka-urovnya-ekonomicheskoy-bezopasnosti-regionalnyh-sotsialno-ekonomicheskikh-sistem> (дата звернення: 03.09.2020).

REFERENCES:

1. Preobrazhens'ka O.S. (2014) Metodychne zabezpechennya analizu bezpeky rozvytku rehionu [Methodical support of the analysis of safety of development of region]. *Problemy ekonomiky* [Problems of economy], no. 4, pp. 241–248.
2. Tkach V.O. (2009) Ekonomichna bezpeka rehioniv [Economic security of regions]. *Derzhava ta rehiony. Seriya «Ekonomika ta pidpryyemnytstvo»* [State and regions. Economics and Entrepreneurship Series], no. 5, pp. 153–160.
3. Mytyakov E.S. (2018) Razvytye metodolohyy y ynstrumentov monytorynha ékonomycheskoy bezopasnosti rehyonov Rossyy [Development of methodology and tools for monitoring the economic security of the regions of Russia] (Dr.Sc. Thesis), Nyzhnyy Novhorod.
4. Ovcharenko O.V., Dubnyts'kyi V.I. (2019) Ekonomichne zrostannya yak vyznachal'nyy faktor ekonomichnoyi bezpeky rehionu: zastosuvannya modeli Solou [Economic growth as a determining factor of economic security in the region: application of the Solow model]. *Skhidna Yevropa: Ekonomika, biznes ta upravlinnya* [Eastern Europe: Economics, Business and Management], no. 3 (20), pp. 12–19. URL: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/20-2019-ukr> (accessed 3 September 2020).
5. Mylovanova E.A., Aslanov D.Y., Holubova M.Y. (2017) Otsenka urovnya ékonomycheskoy bezopasnosti rehyonal'nyy sotsyal'no-ékonomycheskyy system [Assessment of the level of economic security of regional socio-economic systems]. *UÉkS [UEKS]*, no. 1 (95). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/otsenka-urovnya-ekonomicheskoy-bezopasnosti-regionalnyh-sotsialno-ekonomicheskikh-sistem> (accessed 3 September 2020).